

Els catalans de demà

Discurs de la Diada Nacional de l'Onze de Setembre. Lleida, 2006

Digníssimes autoritats, senyores i senyors, amics tots.

En Primer lloc, agraeixo a l'Excel·lentíssim Ajuntament de Lleida que m'hagi convidat a parlar en aquest dia solemne, de celebració de la Diada Nacional de Catalunya, i en el marc d'aquest acte singular, alhora institucional i ciutadà, que de fa uns pocs anys organitza la Paeria. És per a mi un honor i una gran responsabilitat de prendre la paraula i compartir-la amb tots vosaltres, no només pel profund respecte que sento per aquest noble edifici on ens reunim i on vaig aprendre el valor del coneixement i de la llibertat, sinó, sobretot, per la profunda significació d'aquesta diada i, més encara, per la difícil tasca d'haver de dir en veu alta i honestament el que sento i penso del meu país en un moment històric ple d'il·lusions, però també d'incerteses.

Com tothom sap, la Diada de l'Onze de Setembre és un dels símbols nacionals més importants de Catalunya, juntament amb l'escut de la Generalitat, la bandera i el Cant dels Segadors. I és, indubtablement, el símbol més ric, dinàmic i popular i, doncs, per això mateix, el més significat. De fet, la primera llei aprovada pel Parlament de Catalunya en constituir-se l'any 1980 fou que –cito literalment– “Es declara Festa Nacional de Catalunya la Diada de l'Onze de Setembre.” És important de recordar-ho, perquè, de fet, aquest és un exemple paradigmàtic de com, al llarg de la nostra història més recent, d'ençà del postfranquisme, els catalans hem sabut lluitar obertament i sense titubejos pels ideals en els quals créiem. Recordem, en aquest sentit, que avui fa justament trenta anys de la primera gran manifestació multitudinària del nostre poble, a Sant Boi de Llobregat, en defensa de les llibertats i a favor de l'amnistia i de l'autogovern. El Parlament de Catalunya, amb la promulgació de la llei de 1980, no feia altra cosa, doncs, que sancionar legalment allò que els catalans i catalanes ja havíem expressat com a desig i com a convicció el 1976. I de molt abans, encara, perquè és des del tombant del segle XIX que la festa de l'onze de

setembre va adquirint progressivament el seu caràcter commemoratiu i de reivindicació nacional. Vull dir amb això, que és el poble de Catalunya el que, des de la Renaixença, ha anat escrivint a poc a poc i amb moltes dificultats, però sense mai defallir del tot, malgrat les múltiples giragonses i les covardes desercions, les pàgines de la seva particular història nacional, aquesta que ens ha dut fins on som ara, fins avui mateix, en aquesta incerta cruïlla de destins nacionals i internacionals.

Una de les pàgines més importants de la nostra història és precisament la Diada de l'Onze de Setembre, i això, en bona part, perquè justament aquesta Festa Nacional és la que ens lliga més indefectiblement al temps i al curs de la història: en primer lloc, perquè en ser recordatori dels dramàtics fets de 1714, ens permet de fer recompte del passat, del que vam perdre tant com del que vam ser; en segon lloc, perquè cada onze de setembre és un ressò exacte de "les palpitations del temps", vull dir que és un reflex fidel del present més immediat i urgent, tant en la seva dimensió social i cultural com en la política; i, finalment, perquè en ser clam i crit i veu, en ser, doncs, expressió individual i col·lectiva de desitjos i d'aspiracions, cada onze de setembre ens projecta també cap al futur, cap a algun futur.

El futur pel qual el meu poble somnia i lluita avui mateix no té una forma exacta, definida. Jo no el sabria dir, en tot cas. Penso, però, que és un futur de treball i de justícia: els catalans, tan especulatiu, abominem de la vagància i, tan tocaposats i recelosos, fem fàstics davant tota mena de fanatisme i d'irracionalitat. És un futur de pau, també, perquè la guerra ens sembla ignominiosa i perquè la violència, física o verbal, ens incomoda i ens repugna. I és, en definitiva i inevitablement, com correspon als temps en què vivim i a la diversitat de mirades i de sentiments, tant un futur mig d'opereta i de taverna, pitarresc, com un futur august i encomiable. Tal és la desorientació general del nostre avui en el present del nou mil·lenni.

"Tot el que és sòlid s'esvaeix en l'aire", resava el títol d'un dels assaigs de referència de Marshall Berman. Amb els anys, la seva teorització intel·lectual ha anat esdevenint constatació i realitat, s'ha anat solidificant com a gran tret definitori de la modernitat. Una modernitat que, segons el sociòleg Zygmunt Bauman, es troba avui definitivament immersa en un procés inaturable d'esvaïment i de "líquidació". I en un escenari líquid, ens diu Bauman, tot se'ns torna imprevisible

i estantís, inaferrable. No hi ha manera humana de saber si allò que és serà, o de preveure si el que s'esdevindrà serà una total sequera o una inundació; l'únic del cert és creure i acceptar que tot canvia i que ho fa de forma inesperada i caòtica, i sempre al marge dels nostres anhels i de les nostres voluntats.

Així, la constatació d'aquesta líquida realitat en què vivim comporta el desencís per tot i, en molts casos, la renúncia. La manca de referents socials i institucionals estables (o la manca d'esperança en la seva perdurabilitat), la manca de valors veritablement humanistes, el calc indiscriminat de modes i d'actituds, la supeditació als discursos simples i disgregadors i, sobretot, la inexistència de reflexió i d'un discurs individual i col·lectiu; la banalització de tot, en definitiva, ens aboca al desconcert i a un sentiment de "convicció negativa", vull dir, a un ermot de conviccions fungibles i, per tant, sempre alienes i sempre insatisfactòries. En un medi eminentment líquid, el passat, gloriós o funest, no compta, no serveix. Més aviat és una rèmor, un llastre, un embalum d'andròmines que cal llençar o, en el millor dels casos, malvendre a algun col·leccionista. L'únic que compta és el present, malgrat la seva inevitable contingència i fugacitat. Però, sense referents, no hi ha seguretat i sense seguretat, l'home (o els pobles, tant se val) se sent perdut, no té destí ni forces per a somiar-lo.

I, malgrat tot, com sentenciava Martí i Pol, allò que compta de debò és sempre "molt concret, i nu, i elemental." Les coses veritablement importants, imprescindibles, per a cada home i per a cada poble, són d'una simplicitat quasi insultant. La resta són discursos buits, interessats, endèmics, sempre banals, per molt que vagin escrits en lletres de neó. Però, cal preguntar-se, quines són per a nosaltres, com a poble i en aquest flamant present neoestatutari i globalitzador, les coses veritablement imprescindibles, necessàries? Instal·lats com estem en aquest avui aquós i desintegrador, on trobarem algun ver referent, algun aferrador que ens permeti de continuar creient en nosaltres com a nació i, doncs, amb alguna possibilitat de futur?

Permeteu-me, sisplau que, com a professor i poeta i com a delegat de l'Ajuntament al Consorci per a la Normalització Lingüística de Lleida, posi tot l'èmfasi almenys en un dels elements que considero més concret i nu i elemental i, doncs, de més pura i sòlida consistència: l'idioma.

Ja sé que ara em direu que les llengües del món, i potser més encara el català, es troben precisament avui en un estadi progressiu d'empobriment i de líquüefacció, des de les més altives i imperials, cada vegada més industrialitzades i purament funcionals, fins a les més humils i recòndites, sense escriptura i quasi sense parlants. Però l'idioma, malgrat tot, continua sent encara el més preeminent i primordial "dispositiu" de pensar, de sentir i de comunicar-se. El mecanisme més concret i elemental, també el més eficaç, de reflexió i d'expressió. L'idioma és una mirada específica del món i, a la vegada, la forma més subtil i efectiva de compartir-la amb els altres ciutadans del món.

Joan Fuster, en un article titulat "Les llengües de demà" i publicat dins el volum *Babels i babilònies* l'any 1972, sentenciava entre seriós i joganer que "Un idioma és." I afegia, provocador: "Bé: en una certa manera, nosaltres som en la mesura que som aquest idioma." L'afirmació de Fuster no és banal. Tampoc té res de frívol. Ve a dir-nos, simplement, que som només en la mesura que la llengua és. I, doncs, consegüentment, que la preservació i ús del nostre idioma és la més alta empresa de servei que els ciutadans i les seves institucions poden fer a la comunitat nacional.

L'empresa de què parlava Fuster el 1972 és potser avui més necessària que mai. I més urgent. De fet, tenim la informació i els mitjans suficients per dur-la a terme amb eficàcia. No sé, però, si disposem de prou valor o voluntat. En tot cas, allò que ens cal, primerament, és reforçar la nostra consciència nacional. En positiu, no pas en contra de ningú. Cal, necessàriament, deixar de comparar-nos amb els grans i mirar de trobar complicitats i relacions amb aquells pobles que se'ns assemblen o amb qui compartim destins. I, sobretot, hem d'abandonar els vells paradigmes i els vells tòpics. Un d'aquests paradigmes, segurament el més rònc, té relació amb la llengua: la sempiterna cantarella del bilingüisme. Qui gosa encara parlar de bilingüisme en una societat en què s'han inventariat, pel cap baix, vora tres-centes llengües diferents de tots els continents? Qui gosa dubtar que ens cal com mai una llengua que ens cohesioni com a poble i que alhora integri en aquest poble els milers de ciutadans nouvinguts?

El necessari coneixement i ús de l'idioma, la seva nuclear centralitat en la història del nostre poble, continua sent encara, em temo, una assignatura pendent, o mal resolta. Quan veig, per exemple, l'erràtic devenir d'una institució tan important com l'Institut Ramon Llull o els incerts camins dels fòrums o de la Casa de les Llengües, sento que encara ens queda moltíssim camí per recórrer. Però no tot són mals auguris. Quan veig els esforços dels immigrants que vénen a les classes de català, cansats però segurs del pas que fan, i quan veig els voluntaris que s'acosten al Consorci per oferir-se a treballar plegats per un acolliment lingüístic digne i de qualitat, penso que el futur és malgrat tot obert i esperançador.

No sé del cert, igual que Fuster, com seran les llengües de demà. Em puc imaginar, però, que els catalans de demà no s'assemblaran gaire a nosaltres. Potser no hauríem d'oblidar que és per ells, en bona part, que ara treballem.

BONA DIADA A TOTHOM

Xavier Macià i Costa.

Lleida, 11 de setembre 2006.